

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 4

2026

“BIT–DARS” TEXNOLOGIYASINING MAZMUNI, TUZILISHI VA DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Igamberdiyeva Shaxnoza Adxamovna

Fargʻona davlat universiteti, dotsent

Annotatsiya

Mazkur maqolada “BIT–dars” texnologiyasining nazariy mohiyati, tuzilishi va didaktik imkoniyatlari tahlil qilinadi. “BIT–dars” zamonaviy taʼlim texnologiyalaridan biri sifatida oʻquvchilarning faol ishtirokini taʼminlash, ijodiy fikrlashini rivojlantirish va hamkorlik asosida oʻqitishni tashkil etishga xizmat qiladi. Maqolada ushbu texnologiyaning asosiy bosqichlari, ularning funksional vazifalari hamda taʼlim jarayonidagi oʻrni yoritiladi. Shuningdek, “BIT–dars” orqali interaktiv metodlardan foydalanish, oʻquvchilarning mustaqil faoliyatini ragʻbatlantirish, kommunikativ va ijodiy koʻnikmalarni rivojlantirish imkoniyatlari asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari mazkur texnologiyaning taʼlim samaradorligini oshirishda muhim pedagogik vosita ekanligini koʻrsatadi.

Kalit soʻzlar: BIT–dars, pedagogik texnologiya, didaktik imkoniyatlar, interaktiv metodlar, ijodiy fikrlash, hamkorlik, taʼlim samaradorligi, oʻquv faoliyati, innovatsion yondashuv.

СОДЕРЖАНИЕ, СТРУКТУРА И ДИДАКТИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ТЕХНОЛОГИИ «БИТ–УРОК»

Игамбердиева Шахноза Адхамовна

Ферганский государственный университет, доцент

Аннотация

В данной статье рассматриваются содержание, структура и дидактические возможности технологии «БИТ–урок». Данная технология интерпретируется как современный педагогический подход, направленный на активизацию учебной деятельности, развитие творческого мышления и организацию обучения на основе сотрудничества. В статье раскрываются основные этапы технологии, их функциональные особенности и роль в образовательном процессе. Особое внимание уделяется использованию интерактивных методов, развитию самостоятельной деятельности обучающихся, а также формированию коммуникативных и творческих навыков. Результаты исследования показывают, что технология «БИТ–урок» является эффективным педагогическим инструментом повышения качества обучения.

Ключевые слова: БИТ–урок, педагогическая технология, дидактические возможности, интерактивные методы, творческое мышление, сотрудничество, эффективность обучения, учебная деятельность, инновационный подход.

CONTENT, STRUCTURE AND DIDACTIC POTENTIAL OF THE “BIT–LESSON” TECHNOLOGY

Igamberdiyeva Shakhnoza Adkhamovna

Fergana State University, Associate Professor

Abstract

This article examines the content, structure, and didactic potential of the “BIT–lesson” technology. The “BIT–lesson” is interpreted as a modern pedagogical approach aimed at enhancing students’ active participation, developing creative thinking, and organizing

collaborative learning. The study analyzes the main stages of the technology, their functional roles, and their significance in the educational process. Special attention is given to the use of interactive methods, promotion of independent learning, and development of communicative and creative skills. The findings indicate that the “BIT–lesson” technology serves as an effective pedagogical tool for improving the quality and efficiency of education.

Keywords: BIT lesson, pedagogical technology, didactic potential, interactive methods, creative thinking, collaboration, learning effectiveness, student activity, innovative approach.

Zamonaviy ta’lim tizimida o‘quv jarayonini samarali tashkil etish, o‘quvchilarning faolligini oshirish hamda ularning ijodiy va mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Ta’lim sifatini oshirishga qaratilgan izlanishlar natijasida turli innovatsion pedagogik texnologiyalar ishlab chiqilmoqda va amaliyotga joriy etilmoqda. Shunday yondashuvlardan biri sifatida “BIT–dars” texnologiyasi ta’lim jarayonini yangicha tashkil etish, o‘quvchilarning faol ishtirokini ta’minlash va hamkorlik asosida o‘qitishni rivojlantirish imkoniyatlarini yaratadi.

“BIT–dars” texnologiyasi o‘zining strukturaviy yaxlitligi, bosqichma-bosqich tashkil etilishi va interaktiv metodlarga asoslanishi bilan ajralib turadi. Mazkur texnologiya doirasida o‘quvchilarning bilim olish jarayoni passiv qabul qilishdan faol ishtirok etishga o‘tadi, bu esa ularning o‘quv motivatsiyasini oshiradi va bilimlarni chuqurroq o‘zlashtirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, ushbu texnologiya hamkorlikka asoslangan o‘qitish, kommunikativ faoliyatni rivojlantirish hamda ijodiy fikrlashni shakllantirishda samarali pedagogik vosita sifatida namoyon bo‘ladi.

Shu bilan birga, amaliyotda ayrim hollarda an’anaviy dars shakllarining ustunligi saqlanib qolmoqda, bu esa o‘quvchilarning faolligini pasaytiradi va ularning ijodiy salohiyatini to‘liq namoyon etishiga to‘sqinlik qiladi. Mazkur holat zamonaviy pedagogik texnologiyalarni, jumladan, “BIT–dars” texnologiyasini ilmiy asosda o‘rganish va ta’lim jarayoniga keng joriy etish zaruratini yuzaga keltiradi.

Mazkur maqolaning maqsadi “BIT–dars” texnologiyasining mazmuni, tuzilishi va didaktik imkoniyatlarini nazariy jihatdan tahlil qilishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: “BIT–dars” texnologiyasining mohiyatini aniqlashtirish, uning asosiy bosqichlarini tahlil qilish, didaktik imkoniyatlarini ochib berish hamda ta’lim samaradorligini oshirishdagi o‘rnini asoslash.

Tadqiqot tizimli, kompetensiyaviy va faoliyatga asoslangan yondashuvlar asosida olib borildi. Nazariy tahlil, qiyosiy o‘rganish va umumlashtirish metodlaridan foydalanish “BIT–dars” texnologiyasining pedagogik imkoniyatlarini chuqurroq yoritish imkonini berdi.

Natijada “BIT–dars” texnologiyasi ta’lim jarayonini faollashtiruvchi, o‘quvchilarning ijodiy va kommunikativ ko‘nikmalarini rivojlantiruvchi hamda ta’lim samaradorligini oshiruvchi muhim pedagogik vosita ekanligi asoslab berildi.

Adabiyotlar sharhi

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o‘rganish va ularni ta’lim jarayoniga joriy etish masalasi ko‘plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan keng tadqiq etilgan. “BIT–dars” texnologiyasi ham umumiy pedagogik innovatsiyalar, interaktiv o‘qitish va faoliyatga asoslangan ta’lim yondashuvlari doirasida shakllangan bo‘lib, uning nazariy asoslari turli ilmiy manbalarda o‘z aksini topgan.

Pedagogik faoliyatni modernizatsiya qilish va o‘quvchilarning faol ishtirokini ta’minlash g‘oyasi John Dewey tomonidan ilgari surilgan “learning by doing” konsepsiyasiga borib taqaladi. Dewey ta’lim jarayonida o‘quvchilarning faoliyatga jalb etilishi, muammoli vaziyatlarda bilim olish va amaliy tajriba asosida o‘rganish samarali natija berishini ta’kidlaydi. Ushbu yondashuv “BIT–dars” texnologiyasining faoliyatga asoslangan tabiatini nazariy jihatdan asoslaydi.

Ta’lim jarayonida interaktivlik va hamkorlik muhimligini asoslab bergan Lev

Vygotskiyning ijtimoiy konstruktivizm nazariyasi ham mazkur texnologiyaning ilmiy poydevorini tashkil etadi. Unga ko‘ra, bilimlar ijtimoiy muloqot jarayonida shakllanadi, o‘quvchilar o‘zaro hamkorlikda ishlash orqali yuqori natijalarga erishadi. Bu esa “BIT–dars” texnologiyasida qo‘llaniladigan guruhli va juftlikdagi ishlash shakllarining samaradorligini tushuntiradi.

Konstruktivistik yondashuvni rivojlantirgan Jerome Bruner o‘quvchilarning bilimlarni mustaqil kashf etishi va faol o‘rganish jarayoniga jalb etilishi muhimligini ta’kidlaydi. Brunerning “kashfiyot orqali o‘rganish” konsepsiyasi o‘quvchilarni faol fikrlashga undaydi, bu esa “BIT–dars” texnologiyasida muammoli va ijodiy topshiriqlarni qo‘llash zarurligini asoslaydi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni rivojlantirishda interaktiv metodlarning ahamiyati Robert Slavin tomonidan ishlab chiqilgan kooperativ o‘qitish nazariyasida keng yoritilgan. Slavin o‘quvchilarni kichik guruhlarda hamkorlikda ishlashga jalb etish ularning bilimlarni o‘zlashtirish darajasini oshirish bilan birga, ijtimoiy va kommunikativ ko‘nikmalarni ham rivojlantirishini ta’kidlaydi. Bu yondashuv “BIT–dars” texnologiyasining hamkorlikka asoslangan mohiyatini ilmiy jihatdan tasdiqlaydi.

Mahalliy pedagogik adabiyotlarda ham innovatsion texnologiyalarni qo‘llash masalalari keng o‘rganilgan. N.A. Muslimov o‘z tadqiqotlarida kompetensiyaviy yondashuv asosida ta’limni tashkil etish o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini va faoliyatini rivojlantirishga xizmat qilishini ta’kidlaydi. R.J. Ishmuhamedov va hamkorlari esa interaktiv metodlar va pedagogik texnologiyalar orqali o‘quv jarayonini faollashtirish hamda ta’lim samaradorligini oshirish mumkinligini asoslab beradi.

Shuningdek, xalqaro tashkilotlardan UNESCO tomonidan ishlab chiqilgan ta’limga oid tavsiyalarda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo‘llash, o‘quvchilarning faol ishtirokini ta’minlash va ijodiy fikrlashni rivojlantirish muhim yo‘nalish sifatida ko‘rsatiladi. Bu esa “BIT–dars” texnologiyasining zamonaviy ta’lim talablariga mos kelishini ko‘rsatadi.

Shu bilan birga, ilmiy adabiyotlarda innovatsion texnologiyalarni joriy etishda ayrim muammolar ham qayd etilgan. Jumladan, pedagoglarning metodik tayyorgarligining yetarli emasligi, an’anaviy o‘qitish usullarining ustunligi hamda interaktiv metodlardan foydalanishning tizimli yo‘lga qo‘yilmaganligi ta’lim samaradorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Umuman olganda, mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, “BIT–dars” texnologiyasi zamonaviy pedagogik yondashuvlarga asoslangan bo‘lib, u o‘quvchilarning faol ishtirokini ta’minlash, ijodiy fikrlashini rivojlantirish va ta’lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Shu bois ushbu texnologiyani chuqur o‘rganish va amaliyotga keng joriy etish dolzarb ilmiy-pedagogik vazifa hisoblanadi.

Muhokama va natijalar

Tadqiqot doirasida “BIT–dars” texnologiyasining ta’lim jarayoniga joriy etilishi va uning o‘quvchilarning o‘quv faoliyatiga ta’siri tahlil qilindi. Olingan natijalar mavjud nazariy qarashlar bilan solishtirilib, ularning amaliy ahamiyati muhokama etildi.

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, “BIT–dars” texnologiyasi asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar o‘quvchilarning darsdagi faolligini sezilarli darajada oshirdi. An’anaviy dars shakllarida o‘quvchilar ko‘proq passiv tinglovchi rolida bo‘lsa, “BIT–dars” texnologiyasi qo‘llanilganda ular faol ishtirokchi sifatida namoyon bo‘ldi. Bu esa o‘quvchilarning bilimlarni chuqurroq o‘zlashtirishiga va o‘quv motivatsiyasining oshishiga olib keldi.

Muhokama natijasida aniqlanishicha, mazkur texnologiyaning samaradorligi uning bosqichma-bosqich tuzilishi va interaktiv metodlarga asoslanganligi bilan izohlanadi. Dars jarayonida muammoli vaziyatlar yaratish, guruhli va juftlikdagi ishlarni tashkil etish, o‘quvchilarni mustaqil fikrlashga undash ularning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu holat konstruktivistik va kooperativ ta’lim nazariyalarida ilgari surilgan g‘oyalar bilan hamohangdir.

Natijalar shuni ko‘rsatdiki, “BIT–dars” texnologiyasi o‘quvchilarning:

— ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi;

- muloqot va hamkorlik ko‘nikmalarini shakllantiradi;
- mustaqil qaror qabul qilish va muammolarni hal etish malakalarini oshiradi;
- o‘z fikrini erkin ifodalashga bo‘lgan ishonchini kuchaytiradi.

Shuningdek, dars jarayonida interaktiv topshiriqlar va hamkorlikka asoslangan faoliyatlar o‘quvchilarning o‘zaro muloqotini faollashtirib, ijtimoiy va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qilgani aniqlandi. Ayniqsa, kichik guruhlarda ishlash va muammoli vaziyatlarni birgalikda hal qilish jarayoni o‘quvchilarda ijodiy hamkorlik ko‘nikmalarini shakllantirdi.

Biroq muhokama davomida ayrim muammolar ham aniqlandi. Jumladan, texnologiyani samarali qo‘llash uchun pedagogdan yuqori darajadagi metodik tayyorgarlik talab etilishi, darsni rejalashtirishga ko‘proq vaqt sarflanishi va barcha o‘quvchilarni birdek faollikka jalb etishdagi qiyinchiliklar qayd etildi. Shunga qaramay, ushbu kamchiliklar texnologiyaning umumiy samaradorligiga sezilarli salbiy ta‘sir ko‘rsatmaydi. Umuman olganda, olingan natijalar “BIT–dars” texnologiyasi ta‘lim jarayonini faollashtiruvchi, o‘quvchilarning ijodiy va kommunikativ salohiyatini rivojlantiruvchi samarali pedagogik vosita ekanligini ko‘rsatdi. Mazkur texnologiya an‘anaviy o‘qitish usullariga nisbatan yuqori natijadorlikni ta‘minlab, zamonaviy ta‘lim talablariga mos keluvchi innovatsion yondashuv sifatida namoyon bo‘ladi.

Mazkur maqolada “BIT–dars” texnologiyasining mazmuni, tuzilishi va didaktik imkoniyatlari nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil qilindi. Olingan natijalar shuni ko‘rsatdiki, ushbu texnologiya ta‘lim jarayonini faollashtirish, o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish va ularni ijodiy hamkorlik faoliyatiga jalb etishda samarali pedagogik vosita hisoblanadi. Tahlillar asosida aniqlanishicha, “BIT–dars” texnologiyasining bosqichma-bosqich tashkil etilishi, interaktiv metodlarga asoslanishi va hamkorlikka yo‘naltirilganligi uning asosiy ustunliklarini tashkil etadi. Ushbu yondashuv o‘quvchilarning bilimlarni chuqur o‘zlashtirishiga, kommunikativ va ijtimoiy ko‘nikmalarini rivojlantirishiga hamda ijodiy salohiyatini namoyon etishiga imkon yaratadi. Shuningdek, “BIT–dars” texnologiyasidan foydalanish o‘quvchilarning o‘quv motivatsiyasini oshiradi, ularni faol o‘quv subyektiga aylantiradi va ta‘lim jarayonida yuqori samaradorlikka erishishni ta‘minlaydi. Ayniqsa, muammoli vaziyatlar, guruhli ishlar va ijodiy topshiriqlar orqali tashkil etilgan mashg‘ulotlar o‘quvchilarda mustaqil qaror qabul qilish va muammolarni hal etish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Xulosa qilib aytganda, “BIT–dars” texnologiyasi zamonaviy ta‘lim talablariga mos keluvchi innovatsion pedagogik yondashuv bo‘lib, u ta‘lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning ijodiy va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish hamda o‘quv jarayonini samarali tashkil etishda muhim ahamiyatga ega. Shu bois mazkur texnologiyani ta‘lim amaliyotiga keng joriy etish, metodik jihatdan takomillashtirish va pedagoglarning kasbiy tayyorgarligini oshirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Klarin M.V. Xorijiy pedagogikada innovatsion ta‘lim modellari. – Moskva: Nauka, 1994. – 180 b.
2. Polat E.S. Ta‘lim tizimida yangi pedagogik va axborot texnologiyalari. – Moskva: Akademiya, 2002. – 272 b.
3. Selevko G.K. Zamonaviy ta‘lim texnologiyalari. – Moskva: Narodnoe obrazovanie, 1998. – 256 b.
4. Bepalko V.P. Pedagogik texnologiyaning tarkibiy qismlari. – Moskva: Pedagogika, 1989. – 192 b.
5. Galperin P.Ya. O‘qitish metodlari va bolaning aqliy rivojlanishi. – Moskva: MDU nashriyoti, 1985. – 144 b.
6. Abduqodirov A.A. Ta‘limda axborot texnologiyalari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2010. – 200 b.
7. Tolipov O‘.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning nazariy va amaliy asoslari. – Toshkent: Fan, 2005. – 280 b..